

'Een zeer onleuke klootzak, die wel kan schrijven'

tekst: Rick Honings / foto: Filip Claus/Prometheus

In zijn semi-autobiografische dertiendelige romancyclus-in-aanbouw *Iedereen is uniek behalve ik* laat de Vlaamse auteur Herman Brusselmans (1957) zich geregeld uit over collega-auteurs. Met name Arnon Grunberg moet het daarbij in niet mis te verstane bewoordingen steeds ontgelden.

Hoe moeten die uitspraken geïnterpreteerd worden? Waar komt Brusselmans' irritatie vandaan?

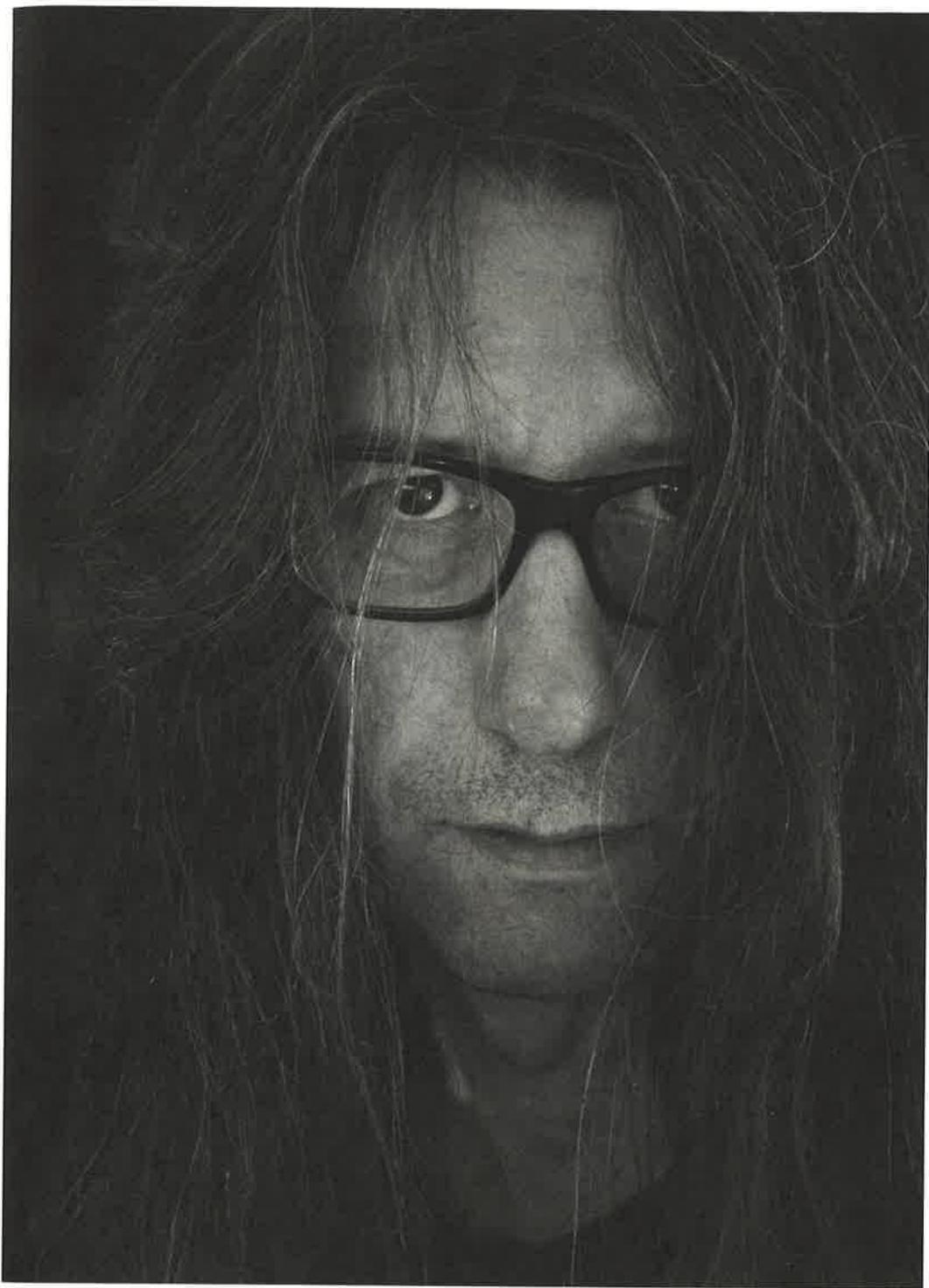
Voelt hij zich bedreigd?

Of is Brusselmans jaloers op het succes van Grunbergs boeken?

In het Vlaamse televisieprogramma *De Slimste Mens ter Wereld* kreeg VRT-journaliste Ann de Bie een door Herman Brusselmans gestelde vraag voorgeschoteld: 'Het verschil tussen een man en een vrouw is duidelijk. Een man heeft een lul en een vrouw heeft een vagina. Een vagina is meestal fantastisch, maar een lul kan naar het schijnt serieus tegenvallen. Over lullen gesproken, wat weet u over Arnon Grunberg?' In een ander fragment, dat Brusselmans in-

sprak voor het online magazine *Bomvol*, steekt hij zijn mening evenmin onder stoelen of banken. Naar eigen zeggen komt hij als 'bepaald schrijver' vaak op letterkundige bijeenkomsten en manifestaties, waar hij schrijvers ontmoet, zoals Arnon Grunberg: 'Arnon was zodanig onder de indruk van zijn ontmoeting met mij, dat hij van de zenuwen moest overgeven. "Snel in die plantenbak daar," riep ik. En inderdaad: Arnon braakte heel de plantenbak vol die in de hoek staat van de grote zaal in het stadhuis van Den Haag, waar we door de wethouder van Cultuur waren geïnviteerd. Het spreekt vanzelf dat Arnon Grunberg in Den Haag nooit meer zal uitgenodigd worden, de sufferd.'

Beide fragmenten komen niet uit de lucht vallen. Wie de Vlaamse auteur Herman Brusselmans (1957) kent, weet dat hij zich met een zekere regelmaat over Grunberg uitlaat. De zelf gekroonde 'Mooie Jonge Oppergod van de Vlaamse Letteren' publiceerde meer dan vijftig boeken. Tot op heden won hij echter geen enkele literaire prijs - de Yang-prijs voor *Prachtige ogen* (1984) uitgezonderd - noch werd hij hiervoor genomineerd. Zelf wijt Brusselmans dit aan het feit dat hij tevens televisiepersoonlijkheid en voetbalcommentator is: 'Nadeel is alleen wel dat ik door die veelvoud aan activiteiten door de kenners niet meer serieus word genomen als auteur. Ik zal dus ook nooit eens in aanmerking komen voor een literaire prijs. Laatst las ik dat Arnon Grunberg een prijs heeft gekregen voor

.....
Herman Brusselmans

*‘Desondanks blijft het
feit dat Arnon
Grunberg enorm uit
zijn bek stinkt.’*
.....

zijn gehele oeuvre. Dan denk ik: die wordt zeker au sérieux genomen omdat hij niets van voetbal weet.” Sinds 2002 spreekt Brusselmans zich geregeld over Grunberg uit, zowel in zijn romans als in interviews.

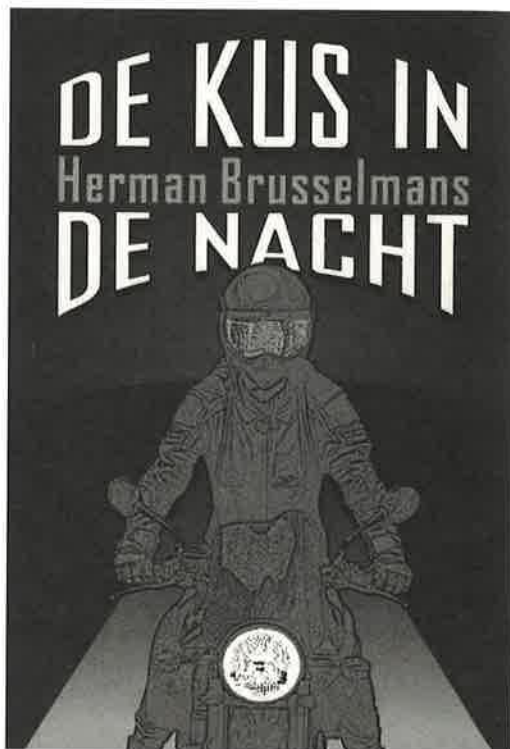
Icoon van de hedendaagse literatuur

In Brusselmans’ oeuvre kan men onderscheid maken tussen fictieve en semi-autobiografische romans. In dat laatste genre werkt hij aan de dertiendelige romancyclus *Iedereen is uniek behalve ik*, met Herman Brusselmans in de hoofdrol, waarvan tot nu toe drie delen zijn verschenen.ⁱⁱⁱ Hierin ventileert hij geregeld zijn mening over collega-auteurs, onder wie Arnon Grunberg. Brusselmans voert hem op in zijn kloeke roman *De kus in de nacht* (2002). Hij wordt voor het eerst genoemd na circa 160 pagina’s:

Let op, hij schrijft erg luchtige boekjes, dat is zo, en als je je verstand op nul zet gaat z’n proza erin als koek, maar desondanks blijft het een feit dat Arnon Grunberg enorm uit z’n bek stinkt. [...] Ik weet niet wat die jongen eet, doch het is alleszins voedsel dat eerst een paar vuilnisbakken of afvalcontainers is gepasseerd voor het op Arnons bordje en vervolgens in z’n buikje is beland. Tegen iemand anders zou ik allicht subtiel zeggen: ‘Laten we het even over uitvindingen hebben. Zo vond bijvoorbeeld in 1824 John Colgate de zogenaamde “tandpasta” uit...’ enzovoort, je kent mijn subtiliteit. Maar

tegen iemand als Arnon zeg ik zulke dingen niet; schrandler als hij is zou hij, ondanks m’n subtiële manier van suggereren, [...] zich misschien gekwetst voelen. Zoals men weet: ik kijk wel uit om leden van onderdrukte volksgroepen te kwetsen. En Arnon is lid van minstens drie onderdrukte volksgroepen. Ten eerste dus de bekstinkers. Ten tweede de joden. En ten derde de rosse mietjes met een bril. Om te zwijgen over ten vierde: de stotterende Nederlanders die het willen maken in Amerika. Je zou bijna medelijden krijgen met dat manneke. Gelukkig heeft hij z’n proza; voor vele schrijvers zoals hij de enige strohalm in het drijfzand des levens. Ten vijfde, de jongens van één meter veertig met de klamme handjes waarmee ze niet van hun pikkie kunnen afblijven.^{iv}

Naast gemijmer over vrouwen en motoren zijn gedachten over boeken, de literatuur en collega-schrijvers belangrijke Brusselmans-motieven, waarbij vooral Grunberg het steeds moet ontgelden:

Het enige wat je je moet afvragen is: zal de lezer erin trappen? Zelfs als het antwoord 'Waar-schijnlijk niet' luidt moet je je daar geen bal van aantrekken. Dat leerde ik van Arnon Grunberg. Die zei me op een keer: 'Geen bal.' Vervolgens holde hij naar het toilet om over te geven, wat me niks verwonderde: wat die man aan borsjt en matses naar binnen stouwt, dat kan geen maag verhapstukken. (p. 208)

De meeste passages zijn erop gericht om Grunberg te ironiseren, zoals in een fragment waarin Brusselmans twee homoseksuelen aan het woord laat, waarvan er één een spraakgebrek heeft:

Op een 'Dag van het Boek' in Amsterdam hoorde ik eens een flikker tegen een andere flikker zeggen: 'Weet je wie ew sexy uitziet in een tutu? Awnon!'
'Welke Arnon' vroeg de andere flikker.
'Awnon Gwunbewg! De schwijvew!'
'Meen je dat nou, Kees? Ik bedoel, heb jij Arnon Grunberg ooit in een tutu gezien?'
'Jazekew Henk. Toen ie nog niet in New Yowk woonde maar in Amstewdam net als iedeween.'
'Ben je met 'm naar bed geweest, Kees?'
'Nee, Henk, dat niet. Hij wilde wel maaw ik niet. Ew hangt zo'n waaw geuwte wond hem.'
'Ja, hij stinkt, dat hoor ik wel vaker zeggen. Nou meid, ik ga lekker een boek van Hubert Lampo kopen, wat jij?' (p. 229-230)

Daarnaast hamert Brusselmans op Grunbergs Joodsheid. Volgens hem verspreidt Grunberg een rare lucht, alsof hij net zijn 'zielgondende tante met een kwalijke ziekte aan haar darmen' heeft bezocht:

Ik heb er Arnon ooit 'ns naar gevraagd, maar toen zei hij me dat al z'n tantes in 1942 uitgerooid waren. Ik condoleerde hem daarmee. Het moet heel erg zijn om nog voor je geboorte al je tantes te verliezen. Grunberg lachte m'n condo-leances weg met die beroemde cynische grijns

van hem. Dat trof me diep, en mijn betrokkenheid sloeg om in woede. Had hij niet tot een minderhedenamalgam behoord, ik had 'm een klap tegen z'n kanis gegeven waarvan de kroes uit z'n haar zou zijn gevlogen. (p. 217)

Elders merkt Brusselmans op dat Grunberg Auschwitz slechts heeft overleefd 'dankzij z'n laattijdige geboorte' (p. 376) en vertelt hij een verhaal over diens zogenaamde joodse gebruiken:

Let ook op de [...] I Love Mummy-tatoe op zijn linkerschouderblad. Met die tatoe, hoe hip ook, verraadt Arnon enigszins zijn volk, moet ik zeggen. Zoals men weet zijn joden, omwille van vrij duidelijke redenen, niet zo gek op tatoes. Helaas lapt Arnon de joodse voor- en afkeuren geregeld aan zijn laars, getuige zijn gewoonte om in de thora de porno-passages aan te duiden met markeerstift, zodat hij ze makkelijk terug kan vinden als hij weer eens aan rukken toe is. (p. 251)

.....
Herman Brusselmans

'Zoals men weet zijn joden, omwille van vrij duidelijke redenen, niet zo gek op tatoes.'
.....

Hoe moeten deze uitspraken geïnterpreteerd worden? Is Brusselmans jaloers op het succes van Grunbergs boeken? In een interview dat naar aanleiding van de roman verscheen, stelt Brusselmans dat hij Grunberg in *De kus in de nacht* opvoert als icoon van de hedendaagse literatuur: hij is 'populair, dus interessant'. Hij zegt verder: 'Grunberg is een absolute klootzak, dat bedoel ik zo negatief mogelijk, met veel schrijftalent.' Hoewel hij zich qua wereldbeeld met hem verwant voelt, ziet hij ook grote

.....
Herman Brusselmans

‘Daarin onderscheid ik mij van mijn collega Grunberg, een goede vakman, maar als mens verwerpelijik.’
.....

verschillen: ‘Net als Grunberg vind ik dat de mensheid niet deugt, maar hij wil de wereld nog slechter maken. Hij is iemand die een zeldzame tijger zou schieten en dan trots met de schoen op het hoofd gaat staan. Ik zal nooit een tijger schieten. Ik ben geen klootzak.’^v In een ander interview verwoordt Brusselmans het aldus: ‘Ik schrijf om de wereld beter te maken. Of beter nog: ik schreeuw dat de wereld van vandaag niet deugt, in de hoop dat de wereld daar beter van zal worden. Daarin onderscheid ik mij van mijn collega Arnon Grunberg, een goede vakman, maar iemand die als mens verwerpelijik is. Net als ik hamert hij op de lelijkheid van de wereld. Maar hij staat daar handenwrijvend mee te lachen, terwijl ik om die lelijkheid treur, of ze uitschreeuw.’^{vi}

In 2003 verscheen *De asielzoeker*, een boek dat ook Brusselmans las. ‘Wie tegenwoordig door alles en iedereen au sérieux wordt genomen, is Arnon Grunberg,’ verklaarde Brusselmans in een interview uit 2004. ‘*De asielzoeker* vond ik geen onaardige roman, maar “geen onaardige roman” betekent voor mij: een saai boek. Wat is er vernieuwend aan? En wat zorgt ervoor dat hij door de Phara de Aguirres^{vii} van deze wereld au sérieux genomen wordt? Het staat waarschijnlijk niet chic genoeg om mij, voor de verandering, eens au sérieux te nemen. Een andere reden zie ik niet, en al helemaal geen literair-kwalitatieve reden. Nog nooit heb ik

een literaire prijs van enige betekenis gekregen.’^{viii} In zijn roman *Ik ben rijk en beroemd en ik heb nekpijn* (2004) wordt *De asielzoeker* op vergelijkbare wijze afgekraakt.^{ix}

Ook in de roman *Kaloemmerkes in de zep* (2009) wordt Grunberg verschillende keren genoemd. Hij treedt zelfs als bijfiguur op, die een absurde dialoog voert met het personage Herman Brusselmans:

Gelukkig praatten Arnon en ik niet alleen over de oorlog. We praatten ook over de wijven. ‘Hoeveel vrouwen heb jij al naakt gezien?’ vroeg Arnon, terwijl zweet op z’n bovenlip verscheen. ‘Laat me even tellen,’ zei ik. In gedachten liet ik de naakte vrouwen de revue passeren en op den duur zei ik: ‘Drieëntwintig.’ ‘Je grootmoeder meegerekend?’ vroeg Arnon. ‘Ja,’ zei ik [...]. ‘Mijn grootmoeder had maar één arm,’ zei Arnon. ‘De andere werd afgeschoten tijdens een vuurgevecht met de Totenkopf-divisie in Düsseldorf.’ Ik deed alsof ik Arnon geloofde [...].^x

Ook in *Trager dan de snelheid* (2010), met Louis Tinner in de hoofdrol, wordt Grunberg genoemd:

‘Mijn favoriete romanschrijver is en blijft Arnon Grunberg,’ zei Van Voeren. ‘Aha,’ zei Louis, ‘eindelijk een man die de joodse ziel op prijs weet te stellen. Het is alleen jammer dat Arnon Grunberg in het milieu bekendstaat als de intensiefste masturbator van na 1945.’

.....
Herman Brusselmans

‘Nog nooit heb ik een literaire prijs van enige betekenis gekregen.’
.....

Herman Brusselmans

'Wat hij in z'n vrije tijd doet interesseert me niet,' zei Van Voeren. 'In zijn vrije tijd?' zei Louis. 'Hij doet het uitsluitend als hij aan het werk is. Dat is z'n vrije tijd helemaal niet. Hij heeft niet eens vrije tijd. Die spaart hij op voor als hij in een rolstoel zit, geveld door de geveerde ziekte van Offenbach.'^{x0}

Zelfs in Brusselmans' meest recente roman, *De biografie van John Muts* (2011), komt Grunberg voor:

'Vind jij Arnon Grunberg ook zo'n stoethaspel, idioot en verschrikkelijke eikel?' vroeg ik. Ze zei dat ze Arnon niet persoonlijk kende en daarom geen uitspraken over hem deed. 'Ook niet dat hij een kloteklapper, een zeiksnor en een semi-jood is?' vroeg ik.^{x1}

Een wederzijdse controverse?

Waar komt Brusselmans' irritatie vandaan? Voelt hij zich bedreigd? Is het afgunst? Zelf benadrukt hij dat zijn uitlatingen samenhangen met Grunbergs persoonlijkheid: 'Ik erken dat hij een goede schrijver is, maar ik heb hem eens meegemaakt op een tournee in Vlaanderen waar hij in de watten werd gelegd.'^{xiii} Hij was te gast in een chic hotel in Brussel, werd rondgereden in een taxi met een mooie chauffeuse. Hij stelde zich ongelooflijk arrogant op tegenover alles en iedereen, dus ik dacht: jij bent geen leuke jongen, en dat kleurt automatisch mijn oordeel.^{xiv} Ook over Grunbergs werk en schrijverschap oordeelt hij kritisch. Zo typeerde hij *Tirza* als een 'simpel, dwaas verhaaltje'. Voor de verslaggever van het *Algemeen Nijmeegs Studentenblad* (ANS) vormden Brusselmans' uitspraken de aanleiding om hem te vragen of hij soms gefrustreerd is over Grunberg. Hij antwoordde:

Ik ben niet gefrustreerd hoor, hij is gewoon een ontzettende eikel. Een gefrustreerd, klein, joods, ros mannetje dat wel talent heeft om te schrijven, maar dat op handen wil worden gedragen door professoren. Net als Mulisch

.....
Herman Brusselmans

'Hij werd rondgereden in een taxi met een mooie chauffeuse. Hij stelde zich ongelooflijk arrogant op.'
.....

trouwens: beiden hebben geen universitaire opleiding genoten. [...]. Als je de filosoof wilt uithangen, maar je hebt geen scholing gehad, laat het dan alsjeblieft achterwege.^{xv}

Toch voelt hij er niets voor met Grunberg te polemiseren: 'Daar vind ik hem niet interessant genoeg voor. Heb je de uitreiking van de AKO-prijs gezien? Zat ie met dat kind op schoot. Heel genant op het pedofiele af.'^{xvi} Grunberg is, zo beklemtoonde Brusselmans in een interview, 'het type van de zeer onleuke klootzak, die wel kan schrijven'. Hun conflict beschouwt hij deels als een literair spel:

Dus het is allemaal maar spelerei? 'Ik heb nooit beweerd dat het niet zo was. Maar als ik beweer: Grunberg is een klootzak, dan meen ik dat. Dat wil nog niet zeggen dat ik er wakker van lig.' Terwijl je hem wel goed vindt? 'Grunberg vind ik een enorm gefrustreerde, zeer arrogante lul, maar een goed schrijver. Dat is jammer. En ik worstel daarmee: kun je eigenlijk wel leuke boeken schrijven als je zelf een klootzak bent? Mijn appreciatie van zijn werk wordt erdoor gekleurd. Toen ik hem nog niet kende, vond ik *Blauwe maandagen* heel goed. Maar *De asielzoeker* vond ik niet zo fantastisch, omdat ik hem ervaren heb als een lul. Ik zou dat boek veel beter hebben gevonden als ik hem niet kende.'^{xvii}

.....
Herman Brusselmans

*'Ik ben niet gefrustreerd
hoor, hij is gewoon een
ontzettende eikel.
Een gefrustreerd, klein,
joods, ros mannetje.'*

.....

Is er sprake van een wederzijdse controverse? Grunberg heeft zich slechts één keer in negatieve zin over Brusselmans uitgelaten, als Marek van der Jagt, toen hij diens werk schaarde in de categorie 'half grappig vermaak voor de verveelde student'.^{xviii} Gevraagd naar de reden waarom Brusselmans zich negatief over hem uitlaat, zei Grunberg in een interview: 'Dat moet je aan Herman Brusselmans vragen.' Begrip had hij wel voor Brusselmans: 'Mijn vermogen tot empathie is groot. Ik ben een romanschrijver. Ik kan dus veel begrijpen.'^{xix} Verder laat hij zich niet over Brusselmans uit. Zo bezien wordt de literaire strijd tussen Brusselmans en Grunberg gekenmerkt door eenrichtingsverkeer.

ⁱ Beide fragmenten zijn te raadplegen op www.youtube.com.

ⁱⁱ Michiel Blijboom, 'Herman & De Woody's', in: *HP/De Tijd*, 8-1-2010.

ⁱⁱⁱ *Vergeef mij de liefde* (2000), *De kus in de nacht* (2002) en *Ik ben rijk en beroemd en ik heb nekpijn* (2004).

^{iv} Herman Brusselmans, *De kus in de nacht*. Amsterdam, 2002, 163-164.

^v Jeroen Vullings, 'Ik ben de keizer van mijn eiland', in: *Vrij Nederland*, 16-3-2002.

^{vi} Jeroen De Preter, 'Herman Brusselmans over zijn Magnus Opus', in: *De Morgen*, 6-3-2002.

^{vii} Pharaïlde 'Phara' de Aguirre (1961) is een Vlaamse journaliste en televisiepresentatrice.

^{viii} Rudy Vandendade, 'Ik wil de mensen alleen maar amuseren', in: *Humo*, 13-4-2004.

^{ix} Herman Brusselmans, *Ik ben rijk en beroemd en ik heb nekpijn*. Amsterdam, 2004, 279.

^x Herman Brusselmans, *Kaloemmerkes in de zep*. Amsterdam, 2009, 110.

^{xi} Herman Brusselmans, *Trager dan de snelheid*. Amsterdam, 2010, 213-214.

^{xii} Herman Brusselmans, *De biografie van John Muts*. Amsterdam, 2011, 11.

^{xiii} Vermoedelijk het literaire festival *Saint Amour* in 2000.

^{xiv} Nico de Boer, 'Je moet met een soort koelheid grappig zijn', in: *Dagblad van het Noorden*, 23-3-2007.

^{xv} Roel Neijts, 'Een beetje autistisch', in: *Algemeen Nijmeegs Studentenblad*, maart 2007.

^{xvi} Herkomst niet achterhaald. Zie

http://nl.wikiquote.org/wiki/Herman_Brusselmans.

^{xvii} Tom Kellerhuis, 'Ik ben nooit een klootzak geweest', in: *HP/De Tijd*, 9-4-2004.

^{xviii} Marek van der Jagt, *Ik ging van hand tot hand. Verzameld werk*. Breda, 2008, 645.

^{xix} Eva-Marijn de Vries: 'Tasten in het duister', in: *Algemeen Nijmeegs Studentenblad*, mei 2011.